

თექსტის რეცეფცია და მთარგმნელის
ინტერპრეტაცია
PERCEPTION OF THE TEXT AND THE INTERPRETATION
OF THE TRANSLATOR

მარინა ანდრაზაშვილი
Marina Andrazashvili
ნატალია ბასილაია
Natalia Basilaia

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო
უნივერსიტეტი
Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტი
Faculty of Humanities

საკვანძო სიტყვები: პირველწყარო, პირველმკითხველი,
მთარგმნელის რეცეფცია, ინტერპრეტაცია.

Keywords: the original source, the first reader, perception of the translator,
interpretation.

სამკომპონენტიანი მოცემულობა: ტექსტი → მთარგმნელი → მკითხველი არაერთხელ ქცეულა თარგმანმცოდნეობაში აღწერის ობიექტად თეორიულსა თუ პრაქტიკულ პლანში და, ბუნებრივია, ვერც წინამდებარე გამოკვლევა შეძლებდა მისთვის გვერდის ავლას. შევეცდებით, უპირველესად ქვემოთმოყვანილ არგუმენტებზე დაყრდნობით დავასაბუთოთ შემოთავაზებული პუბლიკაციის ორიგინალობა და აქტუალობა: ა) ანალიზის ობიექტად შევარჩიეთ ქართველი მკითხველისთვის დღემდე უცნობი ნაწარმოები – გერმანელი მწერლის, ვოლფგანგ ბორხერტის (Wolfgang Borchert; *1921 ჰამბურგი – †1947 ბაზელი), ომისშემდგომი პერიოდის ნოველა „მონყენილი გერანიები“ (Die traurigen Geranien); ბ) შერჩეული ნოველის დედანი ვიკვლიეთ კონტრასტულ პლანში, კერძოდ, ქართულ- და რუსულენოვან თარგმანებთან შეპირისპირებით; გ) საექსპერიმენტო მასალის დანიშნულებით გამოვიყენეთ თსუ გერმანისტიკისა და სლავისტიკის განხრის სტუდენტების მიერ შესრულებული თარგმანები; დ) პარალელები გავავლეთ სტუდენტების თარგმანსა და ინტერნეტწყაროებში მოძიებულ ორ რუსულენოვან თარგმანს შორის, რომელთაგან პირველი არის ავტორიზებული თარგმანი, შესრულებული ებრაული წარმომავლობის რუსულენოვანი პოეტის, კრიტიკოსისა და მთარგმნელის, არკადი რავიკოვიჩის (Аркадий Равикович), მიერ, მეორე – მანქანური, შესრულებული ლექსიკოგრაფიული ცენტრის Longman Dictionary of Contemporary English ციფრული ბაზის რესურსებზე დაყრდნობით; ე) ზემოხსენებული სამკუთხედიდან კვლევისთვის რელევანტურად მივიჩნიეთ მხოლოდ პირველი ორი კომპონენტი – ამოსავალი ტექსტი, როგორც ლიტერატურული პირველწყარო და მთარგმნელი, როგორც ტექსტის პირველმკითხველი და ინტერპრეტატორი.

ხანმოკლე იყო ბორხერტის ცხოვრება, გაუსაძლისი – ფრონტზე გატარებული წლები, ასახული მის მიერ ომისა და

„დაკარგული თაობის“ თემატიკისადმი მიძღვნილ ნაწარმოებებში. მისი პროტოტიპები – ომგამოვლილი, ტრავმირებული ადამიანები – ვერ ერგებიან ომისშემდგომი გერმანიის ვითარებას ვერც მორალურ პლანში და ვერც ფიზიკური არსებობის შენარჩუნების თვალსაზრისით. ამ საერთო კონტექსტიდან რამდენადმე „ამოვარდნილია“ ჩვენ მიერ შერჩეული ნოველა, მიძღვნილი ადამიანთა შორის ურთიერთობის მარადიული პრობლემებისადმი: ინტერესთა კონფლიქტისადმი, იმედის გაცრუებისადმი, მარტოსულობისადმი. ძნელია ცალსახად თქმა იმისა, რატომ, მაგრამ ფაქტია, რომ „მონყენილი გერანიები“, მიუხედავად მთელი თავისი სენტიმენტებისა, რატომღაც მაინც დარჩა ლიტერატურათმცოდნეთა და მთარგმნელთა მხედველობის მიღმა.

ნოველის პროტაგონისტები – ქალი და მამაკაცი, არაპერსონიფიცირებული, ნაცვალსახელებით მოხსენიებული არსებანი, მაშინ პოულობენ ერთმანეთს, როცა გარეთ უკვე ბინდია, ვიზუალურად კი მაშინ აღიქვამენ ერთმანეთს, როცა დღის შუქზე (სავარაუდოდ, ერთად გატარებული ღამის შემდეგ) საუბრობენ. კაცი ახლალა აღმოაჩენს ქალის უფორმო, ასიმეტრიულ-ნესტოებიან, მუქკანიან ცხვირს, რომელიც ვერაფრით მოდის შესაბამისობაში სახესთან და ღიზიანდება. მერე ცდილობს, გამართლება იმით მოუძებნოს, რომ პიკასოც სწორედ ასიმეტრიულების პრინციპს მიმართავდა ფიგურის შინაგანი სამყაროს წარმოსაჩენად; მაგრამ ქალი საუბარში ვერ ყვება, მას არც პიკასო სმენია, ვერც საკუთარი ცხვირის ასიმეტრიულობას უძებნის ახსნას; იცის მხოლოდ, რომ ცხვირი მუდამ ასეთი იყო, და კიდევ ის, რომ სამაგიეროდ თვითონ არის შინაგანად სრულიად სხვანაირი, ყველაფერში ჰარმონიული, ტრადიციული ოჯახის შექმნის მომხრე, ამას ფანჯრის რაფაზე სიმეტრიულად შემოდგმული გერანიის ქოთნებიც მოწმობს – ერთი მარჯვნივ, ერთი მარცხნივ. ქალის გამჭოლი მზერა კაცის კეფამდე აღწევს; კაცს სული ეხუთება, ოფლი ასხამს, ნაჩქარევად ემშვიდობება ქალს; ქუჩაში რამდენჯერმე ჩერდება, ცხვირსახოცით

ინმენდს შუბლს, სახეზე სიცილის გრიმასა აღებეჭდება. ქალი ფანჯრიდან გაჰყურებს მიმავალს, კაცის სიცილს კი ვერ ხედავს, რადგან თვალები მისთვის ცრემლებს დაუბინდავს. სევდა გერანიებსაც გადასდებიან.

ნოველაში იკვეთება ორი ხაზი, რომელთა ერთმანეთთან დაახლოებაც კი წარმოუდგენელია: კაცი → ცხვირი, ლტოლვა თავისუფლებისკენ, არაორდინარულობა, სიცილის გრიმასა || ქალი → სიმეტრიულობა, ჰარმონიულობა, ოჯახის შექმნის სურვილი, აცრემლებული თვალები, მოწყვნილი გერანიები. იბადება წყება კითხვებისა: როგორია ნოველის მთარგმნელი-სეული რეცეფცია – ობიექტური თუ მიკერძოებული? აღიქვამს ის მოცემულობებს ადეკვატურად თუ სუბიექტურად? მისდაუნებურად ხომ არ იხრება ან ერთი, ან მეორე პერსონაჟისკენ, შესაბამისად კი, უკვე ინტერპრეტირებულ თარგმანს ხომ არ სთავაზობს მკითხველს, დავუშვათ, საკუთარ წარმოსახვასა თუ გამოცდილებაზე დაყრდნობით? რა კრიტერიუმით შეიძლება შეფასდეს ამ კონკრეტულ ნოველაში „მიკერძოებულობის ეფექტი“ ამოსავალი და სამიზნე ენას თანაბრად დაუფლებული პირის მიერ? ყველა ამ და კიდევ სხვა კითხვის ირგვლივ ვითარდება მსჯელობა მოხსენების ექსპერიმენტულ ნაწილში, რომელიც ეფუძნება სტუდენტების მიერ შესრულებული თარგმანის შეპირისპირებით ანალიზს ზემოხსენებულ რუსულენოვან თარგმანებთან.

ლიტერატურა:

ბოჩხეჩი, ვ. - Borkhert, V. (1967). *Die traurigen Geranien*. Reinbek bei Hamburg: Rowohlt Taschenbuch Verlag.

ბორხერტი, ვ. - Borkhert, V. Pechal'nyye gerani. [Борхерт, В. Печальные герани. Равикович, А. <https://stihi.ru/2016/10/30/6959>].

ბორხერტი, ვ. - Borkhert, V. (2011). Pechal'nyye gerani. Opublikoval LONGMAN [Борхерт, В. Печальные герани. *Опубликовал LONGMAN*: <https://smartfiction.ru/index.html%3Fp=1665.html>].

Three components of one entity: *text* → *translator* → *reader* have been in the focus of translation studies both in the theoretical and practical plane. This is the case with the given paper. Based on the arguments given below, we attempt to justify the originality and topicality of the research: 1. The object of the analysis is the story “The Sad Geraniums” (Die traurigen Geranien) by a German writer Wolfhang Borchert (*1921 Hamburg - †1947 Basel). This story is yet unknown to the Georgian reader; 2. The authors analyze the original text of the story in comparison with its Georgian and Russian translations; 3. The experimental material has been obtained from the translations made by our students; 4. Comparison is made between the translations made by our students and two Russian translations available on the internet, out of which one is authorized, made by Arkadi Ravikovich, Russian-speaking poet, criticist and translator of Jewish origin, and the other is a machine translation performed by the Lexicographic Center using the digital base of Longman Dictionary of Contemporary English; 5. Out of the above-mentioned triangle, we focus on the first two components – the original text, as a literary source, and the translator, as the first reader and interpreter of the text.

Borchert’s life was short; the unbearable years spent at war are reflected in his works dedicated to “The Lost Generation”. His prototypes – people suffering both morally and physically from the traumatic experience of war – cannot adjust to the post-war situation in Germany. The story selected for our analysis does not completely fit within this general context. It is dedicated to the eternal problems in human relationships: radical difference in interests, disillusionment, loneliness. It is hard to say why, despite its sentiments, “The Sad Geraniums” was not paid due attention by literary critics and translators.

The protagonists – the woman and the man – non-personified creatures denoted by pronouns, find each other at dusk and perceive each other visually only when they have breakfast (presumably after

spending the night together). The man is irritated because he discovers the woman's misshapen, asymmetrical, dark-skinned nose, so unsuitable for her face. He tries to justify this by saying that Picasso applied asymmetry for revealing the inner world of the figure. Yet, the woman fails to understand him. She has not heard of Picasso, and is unable to explain the asymmetry of her nose. She only knows that her nose has always been like that and that she has a completely different inner world: harmonious, aspiring for having a traditional family. This is proved by the Geranium pots placed symmetrically on the window-sill. The man is irritated by the woman's penetrating glance. He suffocates and sweats, and hurriedly takes his leave. In the street, he stops several times, cleans his forehead with a handkerchief and sighs with a grimace of relief. The woman looks at him, but she cannot see his grimace, because of tears in her eyes. Her sadness passes on to the geraniums.

The story is an intermixture of two seemingly incompatible lines: man → nose, aspiration to freedom, grimace || woman → symmetry, harmony, desire to have a family, tears in the eyes. Hence, the questions: is the story perceived by the translator objectively or subjectively? Does the translator perceive the data adequately, or does he/she involuntarily support one of the characters? Does the translator offer his interpretation based on his/her own experience? What are the criteria for the assessment of bias by a person with equal knowledge of the original and target languages? These and other issues are discussed in the experimental part of the paper which offers comparative analysis of translations made by students and the above-mentioned two Russian translations.

References:

Borchert, W. (1967). *Die traurigen Geranien*. Reinbek bei Hamburg: Rowohlt Taschenbuch Verlag. [The sad geraniums. Reinbek near Hamburg: Rowohlt Taschenbuch Verlag].

Borchert, W. Pechal'nyye gerani. [The Sad Geraniums]. Ravikovich, A.
<https://stihi.ru/2016/10/30/6959>.

Borchert, W. Pechal'nyye gerani [The Sad Geraniums]. Opublikoval
[Published] LONGMAN / 19.01.2011 (23.08.2021). [https://smartfiction.ru/
index.html%3Fp=1665.html](https://smartfiction.ru/index.html%3Fp=1665.html).